

Przydomowy ogród - Poręby

Rozdział IV

Tradycyjne, kwietne ogrody przydomowe

Szczególną wartością gminy Poświętne jest jej krajobraz rolniczy. Zachował się on dzięki ekstensywnemu rolnictwu i dużemu rozdrobieniu upraw. Uzupełnieniem wysokich walorów rolniczych jest sama zabudowa wiejska, gdzie jeszcze licznie zachowały się domy drewniane wykorzystywane przez rzadkie owady, stare drzewa w obejściach (np. lipy), stare sady czy **przydomowe kwietne ogrody**. Ta mozaika mikrosiedlisk w obejściach i gospodarstwach jest dogodnym środowiskiem dla ptaków: sikor, pokrzewek, pleszek, sów, gołębi. Olbrzymią rolę odgrywają tutaj kwietne ogrody przydomowe stanowiące ostoję dla pszczoł, dzikich gatunków pszczoł (porobnic, trzmieli, samotnic), chrząszczy, motyli, muchówek i pluskwiaków. Te niezwykle pożyteczne owady zapylają tutejsze rośliny użytkowe i korzystają z obfitości pokarmu przydomowych ogrodów.

W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat obserwowany jest na terenie środkowego Nadpilicza dramatyczny zanik tradycyjnych ogrodów przydomowych. Ogrody takie stanowiły zawsze ostoję agrobioróżnorodności poprzez występowanie w nich wielu (około 60 – 70 gatunków) roślin drzewiastych, krzewów, roślin kwiatowych czy ziół uprawianych także z warzywami we wspólnej, przenikającej się kompozycji. Funkcjonowanie takich niewielkich kwietnych enklaw służyło rozwojowi lokalnej entomofauny (pszczoły, muchówki, chrząszcze, motyle) jak również awifauny, której przedstawiciele korzystali z dogodnych miejsc gniazdowania czy bazy pokarmowej. Obecnie ogrody takie są w zaniku. Szacuje się, że na obszarach nadpilicznych pozostało zaledwie 15% ogrodów o tradycyjnych formach użytkowania. W większości są one jednak zamienione na niezwykle schematyczne, uproszczone i ubogie, gdzie dominują pojedyncze krzewy i drzewa iglaste oraz genetycznie modyfikowana trawa. Utrzymanie takich ogrodów wymaga dużej ilości nawozów sztucznych oraz środków chemicznej ochrony roślin, a mechanicznie pielęgnowane iglaki nie stanowią „pożytku” dla owadów i ptaków. Monotonne ogrody niszczą również tradycyjną strukturę krajobrazu polskiej wsi. Początkiem wiejskich ogrodów były łany ziemi nadawane w XIII wieku bezrolnym chłopom w użytkowanie. Tworzono tam tak zwane „ogrody”, czyli poletka obsadzone roślinami uprawnymi, między innymi rzepą, grochem, kapustą, chmielem, lnem, konopiami, a także obsadzone zbożem. Na miedzach w pobliżu gospodarstw sadzono drzewa i krzewy owocowe. Pierwsze ogródki ozdobne pojawiły się w

wiejskich obejściach na przełomie XVII i XVIII wieku, kiedy to nastąpił rozkwit ogrodów przy dworach i rezydencjach magnackich. Dawały one swym właścicielom oprócz poczucia piękna określone pożytki. Oprócz roślin ozdobnych uprawiano w nich także niektóre warzywa i zioła. Ogródek przydomowy był najczęściej zakładany między domem a drogą wiodącą przez wieś, przed frontem domu lub przy ścianie szczytowej. Panujący tam porządek, zarówno w sensie ładu (opielone grządki, zagrabione ścieżki, przystrzyżone żywopłoty), jak i w sensie harmonii kompozycji wszystkich elementów ogrodu: kwiatów, krzewów, drzew, ścieżek, ogrodzenia, mówił wiele o jego właścicielach. Zawsze pielęgnacja ogródka przydomowego była domeną gospodyni, a w szczególności świadczyła o pracowitości pań na wydaniu, będąc ich wizytówką i swoistą reklamą.

Ogródek zwykle oddzielony był od reszty obejścia sztachetowym lub wiklinowym płotem, który uniemożliwiał zwierzętom gospodarskim przedostawanie się na grządki. Przy ścianie domu stawiano ławeczkę, na której wypoczywali starsi gospodarze.

Drzewa i krzewy pełniły w ogrodach bardzo ważną rolę. Stanowiły o jego wyglądzie w tym czasie, gdy inne rośliny były jeszcze bardzo małe lub przeżywały okres spoczynku. W niemal każdym obejściu sadzono drzewo. Wybierano gatunki, które spotkać można było w pobliskim lesie, np. lipy, jesiony, dęby. Najczęściej były to drzewa liściaste, uważano bowiem, że miejsce „smutnych” i „dzikich” drzew iglastych jest wyłącznie w naturze. Drzewa dawały ochronę przed letnim skwarem, ale także stanowiły pożytek dla pszczół. Drzewa rosnące przy obejściach, niejednokrotnie pamiętające kilka pokoleń ich właścicieli, uważane były często za swoistych opiekunów gospodarstw.

Treścią ogródka były rośliny zielne. Początkowo były to rośliny użytkowe i obrzędowe: zioła lecznicze, mięta, szaflwia, lubczyk, ruta, bylica, piołun, wrotycz, krwawnik. Z lasów trafiły do ogródków: pierwiosnka, niezapominajka, konwalia, przylaszcza, paprocie. W późniejszym czasie do wiejskich ogródków trafiły rośliny ozdobne sadzone w ogrodach dworskich i przypałacowych: tulipany, szafirki, dalie, peonie, narcyzy, floksy, rudbekie, ostróżki, lwie paszcze, chryzantemy, astry, kosmosy i jednoznacznie kojarzone z wiejskimi zagrodami malwy. Płoty oplatały nasturcje, groszki, powojniki.

Mimo, że wiele gatunków roślin uprawianych w tradycyjnych ogrodach jest nadal pospolita, a ich nasiona można kupić w sklepach ogrodniczych, to wiele z ich odmian spotkać można już tylko w pojedynczych, nielicznych ogrodach. Niekiedy zawdzięczają one swoje istnienie troskliwej pielęgnacji przez kilka pokoleń gospodyń. Niestety ich byt w obecnych czasach staje się bardzo niepewny.

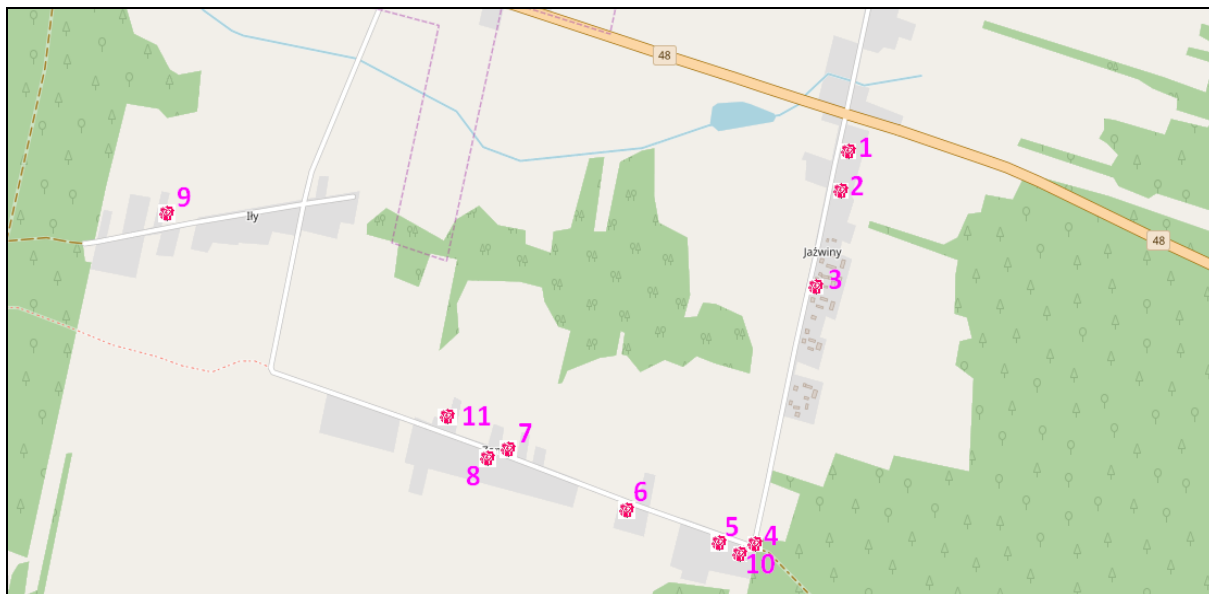
Rośliny kwiatne charakterystyczne dla ogrodów tradycyjnych najczęściej spotykane w ogrodach gminy Poświętne to: dąbrówka, kocimiętka, kosmos, nostryk, orlik, pysznoślówka, szaflwia, dalia, ślacz, nawłóć, naparstnica, bukwica, macierzanka, nasturcja, bodziszek, chaber, dzielżan, dzwonek, firletka, aster, jeżówka, kosaciec, lilia, liliowce, łubin, mak, nachyłek, ostróżka, piwonia, rudbekia, złocień, margarytka i wiosenne rośliny cebulowe, cynia, godecja, groszek pachnący, klarkie, lewkonia, lwia paszcza, maciejka, tytoń ozdobny, malwa, nagietki, niezapominajka, szarłat, słoneczniki, suchofuski. Z krzewów: forsycje, jaśminowce, kaliny, pigwowce, śnieguliczki, lilaki (zwane bzami) oraz stare odmiany róż drobnokwiatowych.

Ogrody spełniające założenia tradycyjnych wiejskich ogrodów z dostępnością pożytków owadzych przez cały sezon wegetacyjny można spotkać w gminie Poświętne w każdej wsi. Największe ich nagromadzenie zanotowano w Poświętnym, Studziannie, Porębach, Brudzewicach (Zanart, Jaźwiny), Dębie.

Tabela. 1. Zestawienie zidentyfikowanych ogrodów przydomowych (tradycyjne, kwietne, bogate gatunkowo). Brudzewice, część południowa.

Lp (lokalizacja na mapie 1)	Umiejscowienie	Charakterystyka	Zagrożenie, uwagi
1	Brudzewice (Jaźwiny). Posesja 72	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (Kilka gatunków)	Możliwość i zagrożenie zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
2	Brudzewice (Jaźwiny). Posesja 73	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (Kilka gatunków).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
3 (Fot. 3)	Brudzewice (Jaźwiny). Posesja 75	Bardzo ładny, duży tradycyjny ogród, kilkanaście gatunków dobrze skomponowanych, dobranych, w mozaice z warzywami. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych.
4 (Fot. 2)	Brudzewice (Jaźwiny). Przydrożny krzyż.	Duże urozmaicenie ozdobnych dawnych gatunków i odmian.	Potencjalne zaniechanie tradycyjnego sposobu ozdabiania krzyży i kapliczek
5 (Fot. 1)	Brudzewice (Zanart). Posesja 87	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (Kilka gatunków), w mozaice z warzywami	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
6 (Fot. 6)	Brudzewice (Zanart). 51.520984, 20.417620	Bardzo ładny, duży tradycyjny ogród, kilkanaście gatunków dobrze skomponowanych, dobranych, w mozaice z warzywami. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych.
7 (Fot. 7)	Brudzewice (Zanart). Posesja 97A	Bardzo ładny, duży tradycyjny ogród, kilkanaście gatunków dobrze skomponowanych, dobranych, w mozaice z warzywami. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych.
8 (Fot. 4)	Brudzewice (Zanart). Posesja 97	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (Kilka gatunków). Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
9 (Fot. 5)	Brudzewice (Iły) Posesja 124.	Ogród poza posesją, wyjątkowo dobrze skomponowany wspólnie z uprawą warzyw. Kilkadziesiąt gatunków roślin kwiatowych i tradycyjnych warzyw. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych. Nie grodzić płotem betonowym.

10 (Fot. 6)	Brudzewice (Zanart). Posesja 85	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (Kilka gatunków). Warzywa, miejsce wypoczynkowe, dużo kwiatów w donicach. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
11 (Fot. 10)	Brudzewice (Zanart) naprzeciwko posesji nr 101	Ogród z warzywami, poza posesją, fragment pola.	Brak zagrożeń

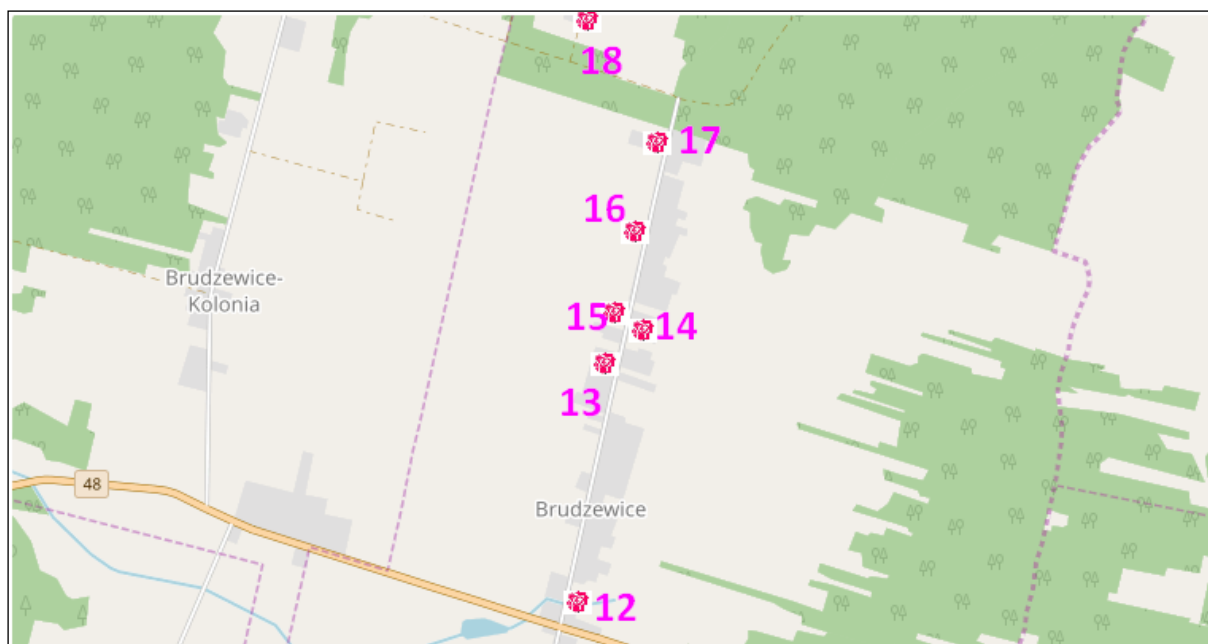

Ryc. 1. Rozmieszczenie wykrytych tradycyjnych kwietnych ogrodów w południowej części Brudzewic (Jażwiny, Iły, Zanart). Legenda – Tabela 1. © autorzy OpenStreetMap

Tabela. 2. Zestawienie zidentyfikowanych ogrodów przydomowych (tradycyjne, kwietne, bogate gatunkowo). Brudzewice część północna.

Lp (lokalizacja na mapie 2)	Umiejscowienie	Charakterystyka	Zagrożenie, uwagi
12 (Fot. 9)	Brudzewice, posesja nr 68	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (Kilka gatunków)	Zagrożenie zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba, ogrodzenie płotem betonowym) – proces niepożądany
13	Brudzewice	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (Kilka gatunków)	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany

14 (Fot. 12)	Brudzewice, posesja nr 56	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (Kilka gatunków)	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany.
15	Brudzewice	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (Kilka gatunków)	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba, ogrodzenie płotem betonowym) – proces niepożądany
16	Brudzewice	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (Kilka gatunków)	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba, ogrodzenie płotem betonowym) – proces niepożądany
17 (Fot. 11)	Brudzewice, posesja nr 17	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (Kilkanaście gatunków)	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba, ogrodzenie płotem betonowym) – proces niepożądany
18	Brudzewice, Pomyków	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (Kilka gatunków)	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba, ogrodzenie płotem betonowym) – proces niepożądany

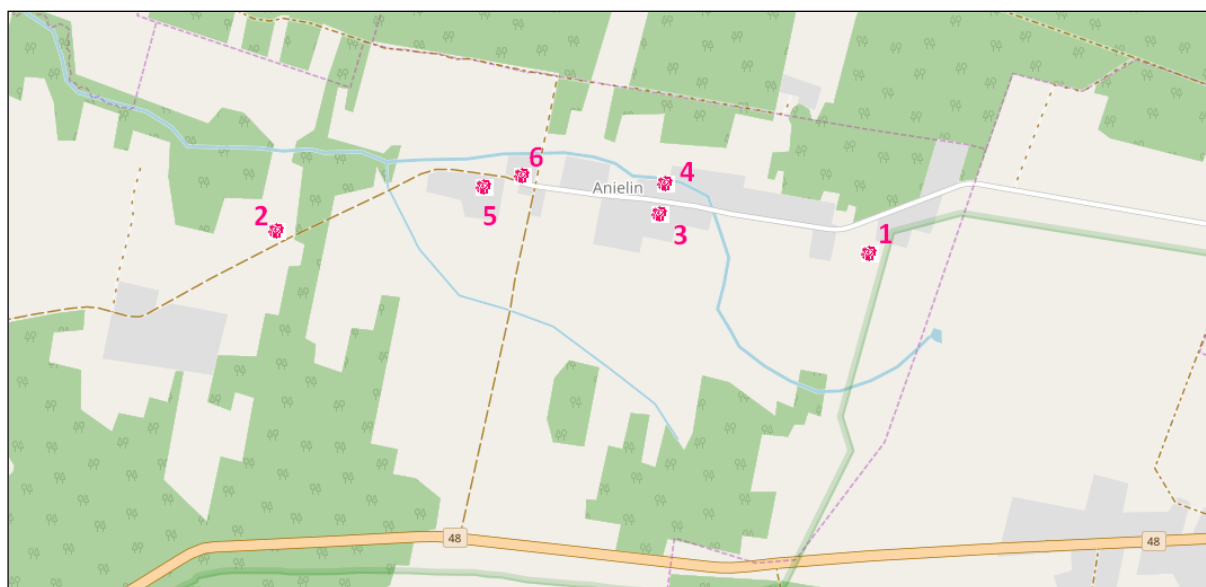

Ryc. 2. Rozmieszczenie wykrytych tradycyjnych kwiatnych ogrodów w północnej części Brudzewic. Legenda – Tabela 2. © autorzy OpenStreetMap

Tabela. 3. Zestawienie zidentyfikowanych ogrodów przydomowych (tradycyjne, kwietne, bogate gatunkowo). Anielin.

Lp (lokalizacja na mapie 3)	Umiejscowienie	Charakterystyka	Zagrożenie, uwagi
1 (Fot. 13)	Anielin, początek wsi 51.531388, 20.334995	Wersja tradycyjnego ogrodu poza posesją, na tych gospodarstwa – pole. Mozaika warzyw i dawnych kwiatów (głównie słoneczniki, dalie). Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Zaniechanie tego typu uprawy (zjawisko niepożądane).
2 (Fot. 14)	Anielin 51.531859, 20.311901 Zachodnia część wsi	Wersja tradycyjnego ogrodu poza posesją, na tych gospodarstwa – pole. Mozaika warzyw i dawnych kwiatów.	Zaniechanie tego typu uprawy (zjawisko niepożądane).
3 (Fot. 15)	Anielin 51.532099, 20.326578 Posesja nr 27	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (Kilka gatunków). Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Zagrożenia i możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
4 (Fot. 16)	Anielin 51.533136, 20.326627 Środkowa część wsi	Wersja tradycyjnego ogrodu poza posesją, na tych gospodarstwa – pole. Mozaika warzyw i dawnych kwiatów (głównie dalie).	Zaniechanie tego typu uprawy (zjawisko niepożądane). Ogród wskazany do działań promocyjnych.

5 (Fot. 17)	Anielin Środkowa część wsi 51.533289, 20.319074	Bardzo ładny, duży tradycyjny ogród, kilkanaście gatunków dobrze skomponowanych, dobranych, w mozaice z warzywami. Pojedyncze drzewa owocowe. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych.
6 (Fot. 18)	Anielin Środkowa część wsi 51.533182, 20.321515	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka). Dobrze skomponowany na tle dawnego domu drewnianego. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba, ogrodzenie płotem betonowym) – proces niepożądany

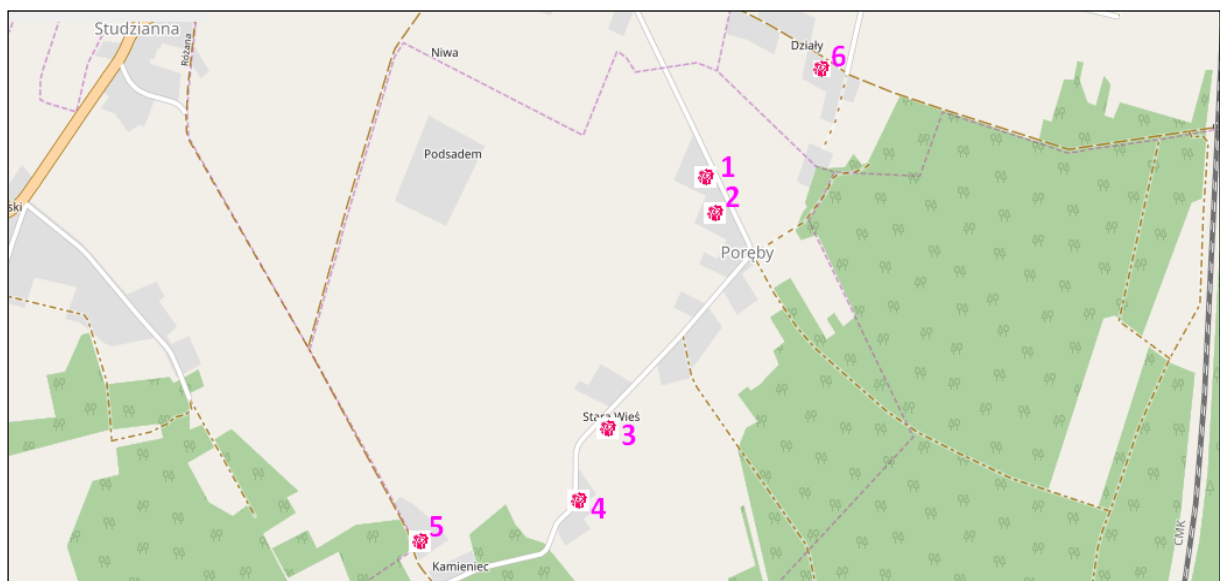

Ryc. 3. Rozmieszczenie wykrytych tradycyjnych kwietnych ogrodów Anielin. Legenda – Tabela 3. © autorzy OpenStreetMap

Tabela. 4. Zestawienie zidentyfikowanych ogrodów przydomowych (tradycyjne, kwietne, bogate gatunkowo). Poręby.

Lp (lokalizacja na mapie 4)	Umiejscowienie	Charakterystyka	Zagrożenie, uwagi
1 (Fot. 19)	Poręby 51.525259, 20.374103	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (Kilkanaście typowych roślin). Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Zagrożenia i możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany

2 (Fot. 20)	Poręby 51.524625, 20.374189	Tradycyjny, kwiatowy ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin). Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
3 (Fot. 21)	Poręby 51.520159, 20.370048	Wyjątkowo ładny, duży tradycyjny ogród, kilkanaście gatunków dobrze skomponowanych, dobranych, w mozaice z warzywami. Pojedyncze drzewa owocowe. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych, prezentujący piękno gminy Poświętne.
4	Poręby 51.518780, 20.369061	Tradycyjny, kwiatowy ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych gatunków).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
5 (Fot. 22)	Poręby 51.517264, 20.363176	Tradycyjny, kwiatowy ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin)	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
6 (Fot. 23)	Poręby 10 51.528057, 20.378085	Tradycyjny, kwiatowy ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście właściwych roślin), w mieszance z poj. drzewami i krzewami owocowymi.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany

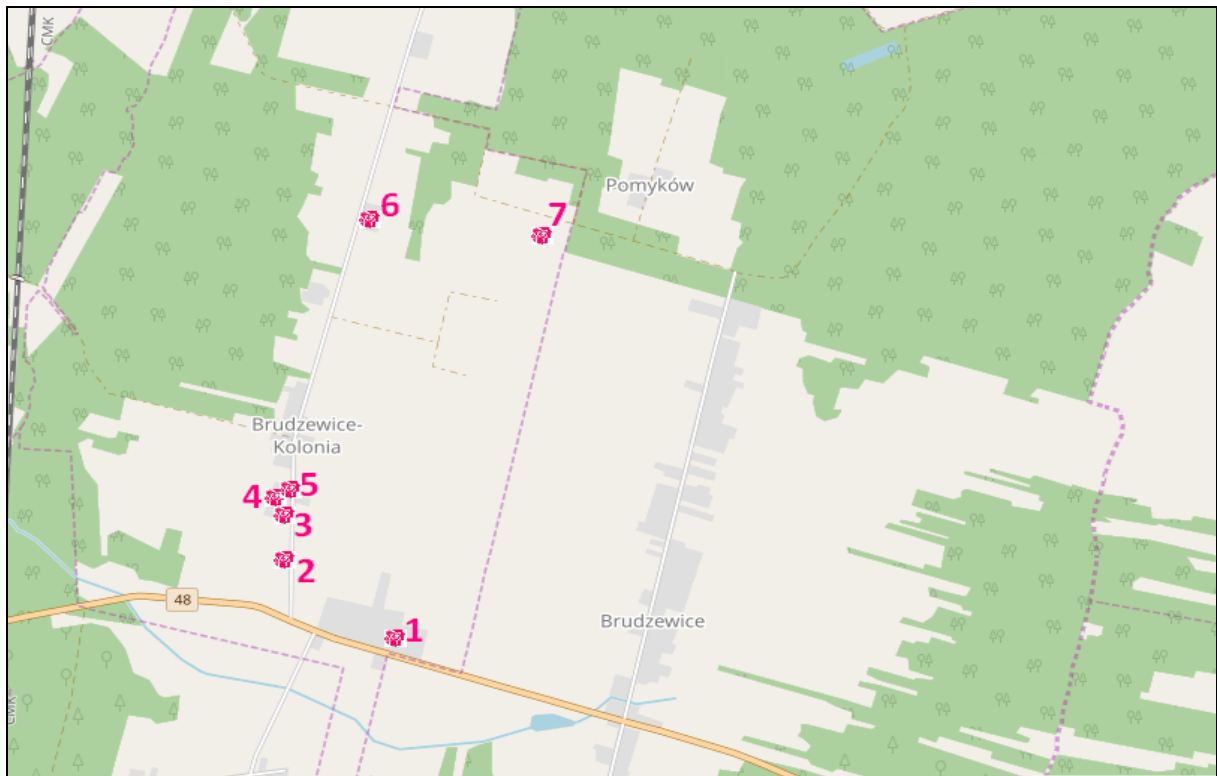

Ryc. 4. Rozmieszczenie wykrytych tradycyjnych kwiatowych ogrodów. Poręby. Legenda – Tabela 4. © autorzy OpenStreetMap

Tabela. 5. Zestawienie zidentyfikowanych ogrodów przydomowych (tradycyjne, kwietne, bogate gatunkowo). Brudzewice - Kolonia.

Lp (lokalizacja na mapie 5)	Umiejscowienie	Charakterystyka	Zagrożenie, uwagi
1 (Fot. 24)	Brudzewice – Kolonia 47 (Dworskie) 51.532952, 20.416728	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin)	Zagrożenia i możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
2 (Fot. 25)	Brudzewice – Kolonia, 1a 51.535575, 20.409454	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin), wspólnie z warzywami, znaczna powierzchnia	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
3 (Fot. 26)	Brudzewice – Kolonia, 3 51.538151, 20.409776	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych gatunków). Właściwe połączenie dawnych kwiatów z nowym wyglądem zadbanej posesji.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany.
4 (Fot. 27)	Brudzewice – Kolonia 3a 51.538338, 20.409797	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście typowych roślin), wspólnie z warzywami, krzewami owocowymi. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych, prezentujący piękno gminy Poświętne.
5 (Fot. 28)	Brudzewice – Kolonia 4 51.538725, 20.409883	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście właściwych roślin), wspólnie z warzywami, krzewami owocowymi. Właściwy rodzaj uprawy.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
6	Brudzewice – Kolonia 26	Tradycyjny, kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin)	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
7 (Fot. 29)	Brudzewice – Kolonia 51.549221, 20.424871	Odmiana ogrodu kwietnego zlokalizowana na polu, poza posesją, kwiaty, warzywa.	Brak zagrożeń

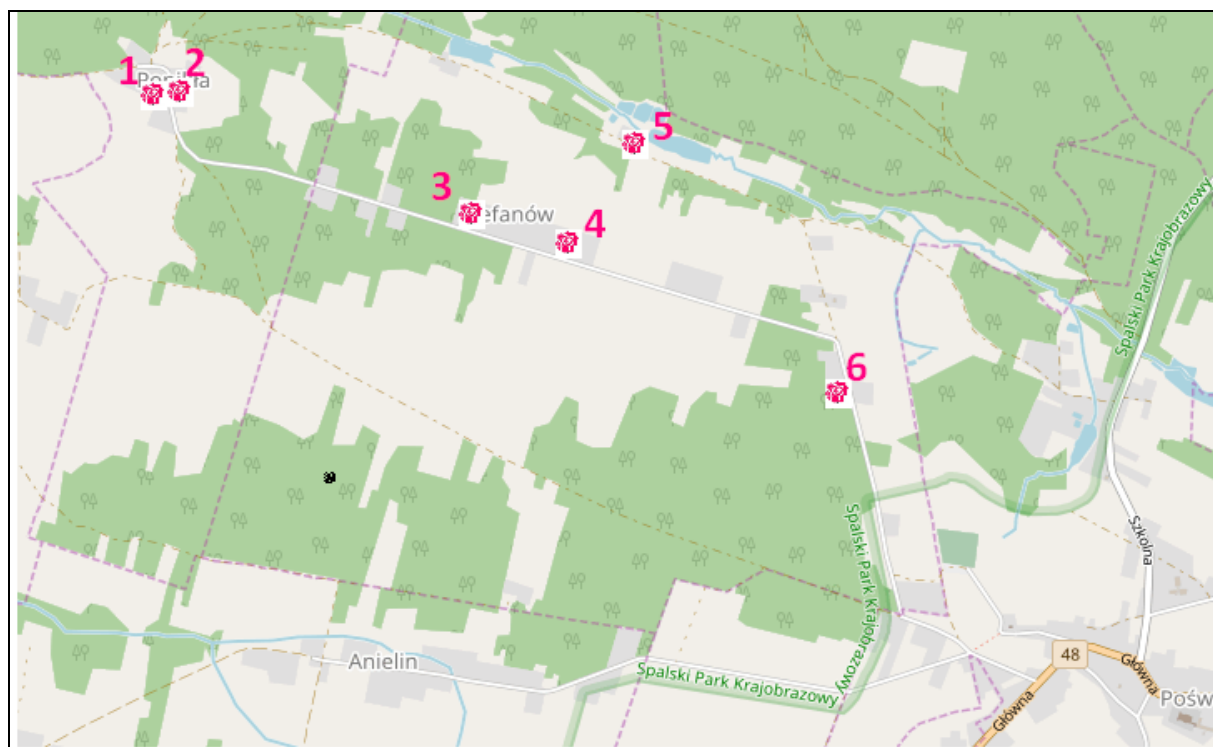

Ryc. 5. Rozmieszczenie wykrytych tradycyjnych kwiatnych ogrodów. Brudzewice - Kolonia. Legenda – Tabela 5. © autorzy OpenStreetMap

Tabela. 6. Zestawienie zidentyfikowanych ogrodów przydomowych (tradycyjne, kwiatne, bogate gatunkowo). Ponikła, Stefanów.

Lp (lokalizacja na mapie 6)	Umiejscowienie	Charakterystyka	Zagrożenie, uwagi
1	Ponikła nr 6 51.552198, 20.313509	Tradycyjny, kwiatny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin)	Zagrożenie i możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
2 (Fot. 30)	Ponikła nr 4 51.551504, 20.314045	Kwiatny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
3 (Fot. 31)	Stefanów nr 36 51.547274, 20.329044	Tradycyjny, kwiatny ogród, bardzo duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście typowych gatunków). Właściwe połączenie dawnych kwiatów z tradycyjnym wyglądem zadbanej posesji.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych, prezentujący piękno gminy Poświętne. Jeden z najładniejszych typowych, dawnych ogrodów.

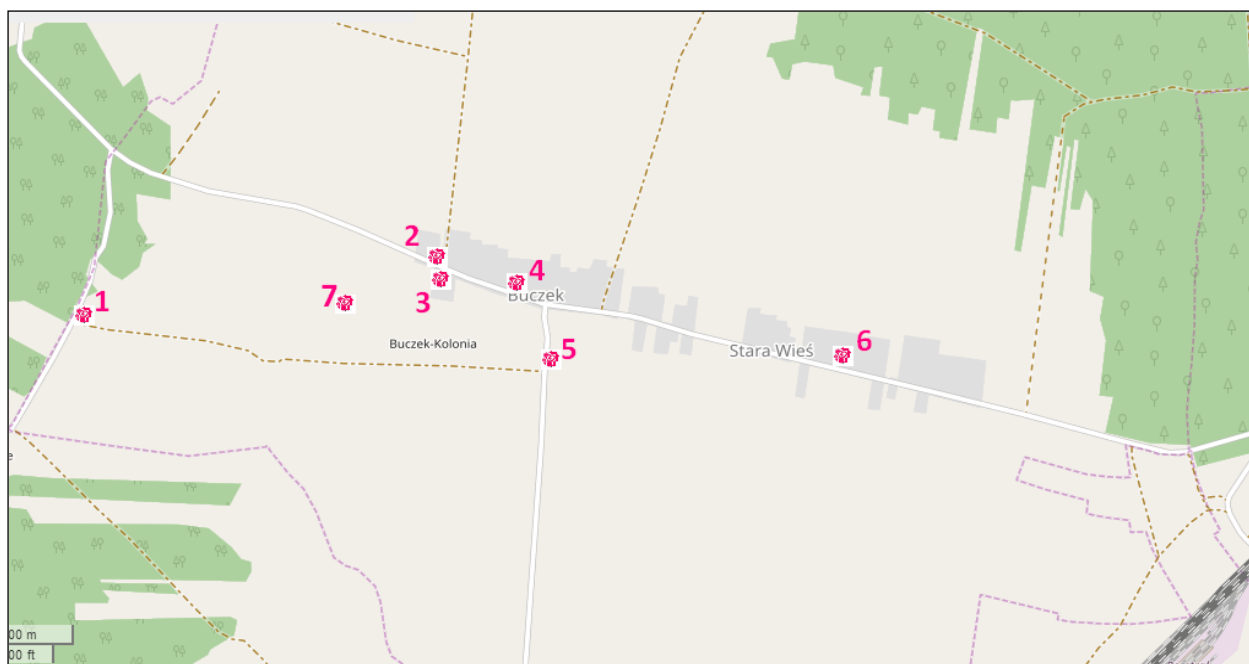
4 (Fot. 33)	Stefanów nr 16 51.546206, 20.335535	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin). Zwraca uwagę „aleja” z kosmosów/onętków	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany.
5 (Fot. 32)	Stefanów („Dolina Młynów”) 51.550122, 20.337316	Tradycyjny, kwietny ogród, bardzo duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście właściwych roślin), wspólnie z warzywami, krzewami owocowymi. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych, prezentujący piękno gminy Poświętne. Jeden z najładniejszych typowych, dawnych ogrodów.
6	Stefanów 51.541522, 20.348796 Początek wsi	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście właściwych roślin).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany.

Ryc. 6. Rozmieszczenie wykrytych tradycyjnych kwietnych ogrodów. Ponikła, Stefanów. Legenda – Tabela 6. © autorzy OpenStreetMap

Tabela. 7. Zestawienie zidentyfikowanych ogrodów przydomowych (tradycyjne, kwietne, bogate gatunkowo). Buczek.

Lp (lokalizacja na mapie 7)	Umiejscowienie	Charakterystyka	Zagrożenie, uwagi
1 (Fot. 34)	Buczek Posesja nr 101 51.460471, 20.279353	Tradycyjny, kwietny ogród, bardzo duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście typowych gatunków). Właściwe połączenie dawnych kwiatów z tradycyjnym wyglądem zadbanej posesji.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych, prezentujący piękno gminy Poświętne. Jeden z najładniejszych typowych, dawnych ogrodów.
2 (Fot. 35)	Buczek 51.461500, 20.291922	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin - głównie dalie). Ogród w sadzie.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
3 (Fot. 36)	Buczek	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin - głównie dalie).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany
4	Buczek Posesja nr 67	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany.
5	Buczek 51.459097, 20.295658	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany.
6	Buczek Posesja nr 30	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany.
7 (Fot. 37)	Buczek na polu 51.57363, 20.39830	Ogród kwietno – warzywny poza wsią, na polu	

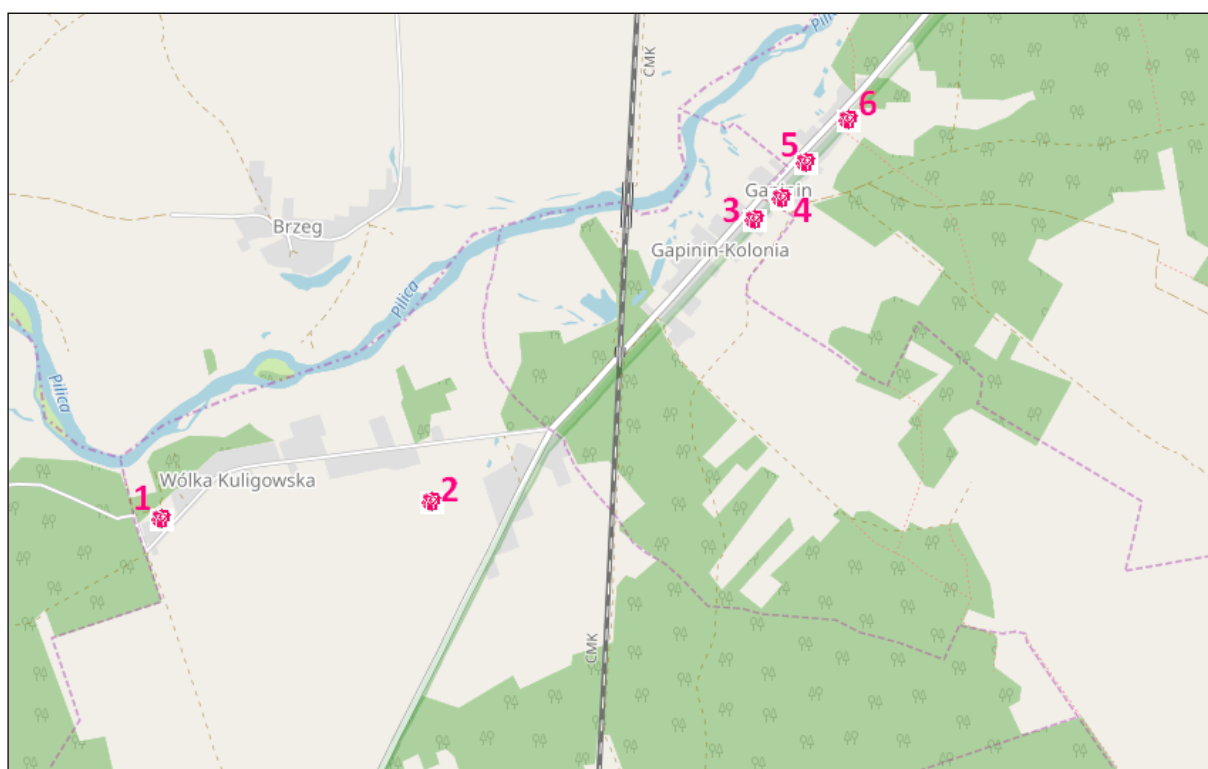

Ryc. 7. Rozmieszczenie wykrytych tradycyjnych kwiatnych ogrodów. Buczek. Legenda – Tabela 7.
© autorzy OpenStreetMap

Tabela. 8. Zestawienie zidentyfikowanych ogrodów przydomowych (tradycyjne, kwiatne, bogate gatunkowo). Gapinin, Gapinin – Kolonia, Wólka Kuligowska.

Lp (lokalizacja na mapie 8)	Umiejscowienie	Charakterystyka	Zagrożenie, uwagi
1 (Fot. 39)	Wólka Kuligowska 51.573342, 20.368881 Zachodni skraj wsi	Kwiatny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka typowych roślin). Głównie słoneczniki i aksamitki.	Zagrożenie i możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane grodzenie płotem betonowym.
2 (Fot. 38)	Wólka Kuligowska 51.573442, 20.382254 Na południe od wsi, pośród pól	Rzadki już typ i przykład ogrodu „polnego”. Kwiaty i warzywa. Duże urozmaicenie.	Przykład do rozpowszechnienia w uprawie.
3 (Fot. 40)	Gapinin – Kolonia. Posesja 1. 51.585816, 20.405192	Kwiatny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin). Odpowiednie połączenie dawnych kwiatów z tradycyjnym wyglądem zadbanej posesji. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych.

4 (Fot. 41)	Gapinin, posesja nr 20 51.586180, 20.405777	Kwietny ogród, duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście właściwych roślin). Odpowiednie połączenie dawnych kwiatów z tradycyjnym wyglądem zadbanej posesji. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych. Niewskazane grodzenie płotem betonowym.
5 (Fot. 42)	Gapinin, posesja nr 8 51.587907, 20.408293	Kwietny ogród, duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście właściwych roślin). Odpowiednie połączenie dawnych kwiatów z tradycyjnym wyglądem zadbanej posesji. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba. Warzywa.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych.
6 (Fot. 43)	Gapinin, posesja nr 2	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin). Głównie rudbekie, floksy.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane grodzenie płotem betonowym.

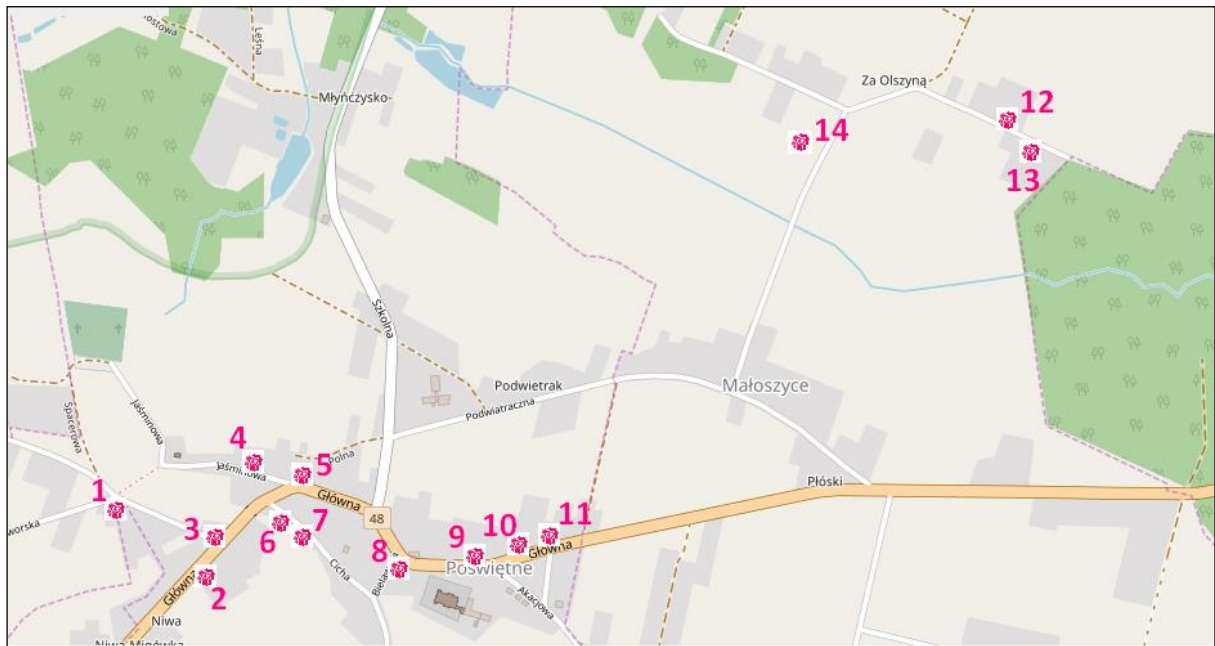
Ryc. 8. Rozmieszczenie wykrytych tradycyjnych kwiatnych ogrodów. Gapinin, Gapinin – Kolonia, Wólka Kuligowska. Legenda – Tabela 8. © autorzy OpenStreetMap

Tabela. 9. Zestawienie zidentyfikowanych ogrodów przydomowych (tradycyjne, kwietne, bogate gatunkowo). Poświętne, Małoszyce.

Lp (lokalizacja na mapie 9)	Umiejscowienie	Charakterystyka	Zagrożenie, uwagi
1 (Fot. 44)	Poświętne 51.533018, 20.355317 Ul. Hubala	Kwietny ogród, duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście właściwych roślin). Właściwe połączenie dawnych kwiatów z tradycyjnym wyglądem zadbanej posesji. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba. Cynie, słoneczniki, mieczyki.	Zagrożenie i możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych. Jeden z najciekawszych, tradycyjnych ogrodów w gminie Poświętne.
2	Poświętne Ul. Główna 82 51.531577, 20.357924	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście właściwych roślin). Głównie dalie.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane gradzenie płotem betonowym.
3	Poświętne 51.532491, 20.358493 Ul. Hubala 2	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście właściwych roślin). Wspólnie z warzywami.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane gradzenie płotem betonowym.
4 (Fot. 45)	Poświętne 51.533812, 20.359672 Ul. Jaśminowa 2	Kwietny ogród, duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście właściwych roślin). Odpowiednie połączenie dawnych kwiatów z nowym wyglądem zadbanej posesji. W mozaice z sadem.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych. Jeden z najciekawszych, tradycyjnych ogrodów w gminie Poświętne.
5 (Fot. 46)	Poświętne 51.533535, 20.361147 Ul. Główna 67	Kwietny ogród, duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście właściwych roślin – malwy, ostróżeczki, słoneczniki). Odpowiednie połączenie dawnych kwiatów z nowym wyglądem zadbanej posesji. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych. Jeden z najciekawszych, tradycyjnych ogrodów w gminie Poświętne.
6 (Fot. 48)	Poświętne Ul. Cicha 2 51.532908, 20.360380	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście właściwych roślin). Odpowiedni rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane gradzenie płotem betonowym.

7 (Fot. 47)	Poświętne Ul. Cicha 4 51.532805, 20.360713	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin). W domieszce z warzywami. Odpowiedni rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane gradzenie płotem betonowym.
8 (Fot. 52)	Poświętne U zbiegu ulic Głównej i Bielawskiej (skwer przy kiosku) 51.531907, 20.364457	Skwer uliczny – właściwy przykład wykorzystania dawnych i typowych kwiatów do upiększania miejscowości.	Niepożądane – zaniechanie wysiewu i uprawy.
9 (Fot. 49)	Poświętne, ul. Główna 32 51.531907, 20.366710	Kwietny ogród, duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście typowych roślin). Odpowiednie połączenie dawnych kwiatów z tradycyjnym wyglądem zadbanej posesji i drewnianego domu. Rzadko spotykane wyjście z grządką z roślinami poza posesję, w pas drogowych.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Ogród wskazany do działań promocyjnych. Jeden z najciekawszych, tradycyjnych ogrodów w gminie Poświętne. Warty propagowania z uwagi na pomysł wyjścia z roślinami upiększającymi pas drogowy.
10 (Fot. 50)	Poświętne 51.532067, 20.368303e, ul. Główna 24	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin). W domieszce z warzywami. Odpowiedni rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba. Pojedyncze drzewka owocowe.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane gradzenie płotem betonowym.
11 (Fot. 51)	Poświętne 51.532281, 20.369553 Ul. Główna 12	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin). Odpowiedni rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba. Rzadko spotykane wyjście z grządką z roślinami poza posesję, w pas drogowych.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane gradzenie płotem betonowym. Warty propagowania z uwagi na pomysł wyjścia z roślinami upiększającymi pas drogowy.
12	Małoszyce Posesja 46	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane gradzenie płotem betonowym.
13	Małoszyce 51.540586, 20.385340	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane gradzenie płotem betonowym.
14 (Fot. 53)	Małoszyce 51.540319, 20.377508 pośród pól	Rzadki już typ i przykład ogrodu „polnego”. Kwiaty i warzywa. Duże urozmaicenie.	Przykład do rozpowszechnienia w uprawie.

Ryc. 9. Rozmieszczenie wykrytych tradycyjnych kwiatnych ogrodów. Poświętne, Małoszyce. Legenda – Tabela 9. © autorzy OpenStreetMap

Tabela. 10. Zestawienie zidentyfikowanych ogrodów przydomowych (tradycyjne, kwiatne, bogate gatunkowo). Studzianna.

Lp (lokalizacja na mapie 10)	Umiejscowienie	Charakterystyka	Zagrożenie, uwagi
1 (Fot. 54) (Fot. 55)	Studzianna, 40 51.521508, 20.354777	Kwiatny ogród, duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście właściwych roślin). Właściwe połączenie dawnych kwiatów z tradycyjnym wyglądem dawnej posesji. Właściwy rodzaj uprawy. Obok sad.	Niebezpieczeństwo zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane ogrodzenie płotem betonowym.
2	Studzianna 4 51.530473, 20.355560	Kwiatny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany.

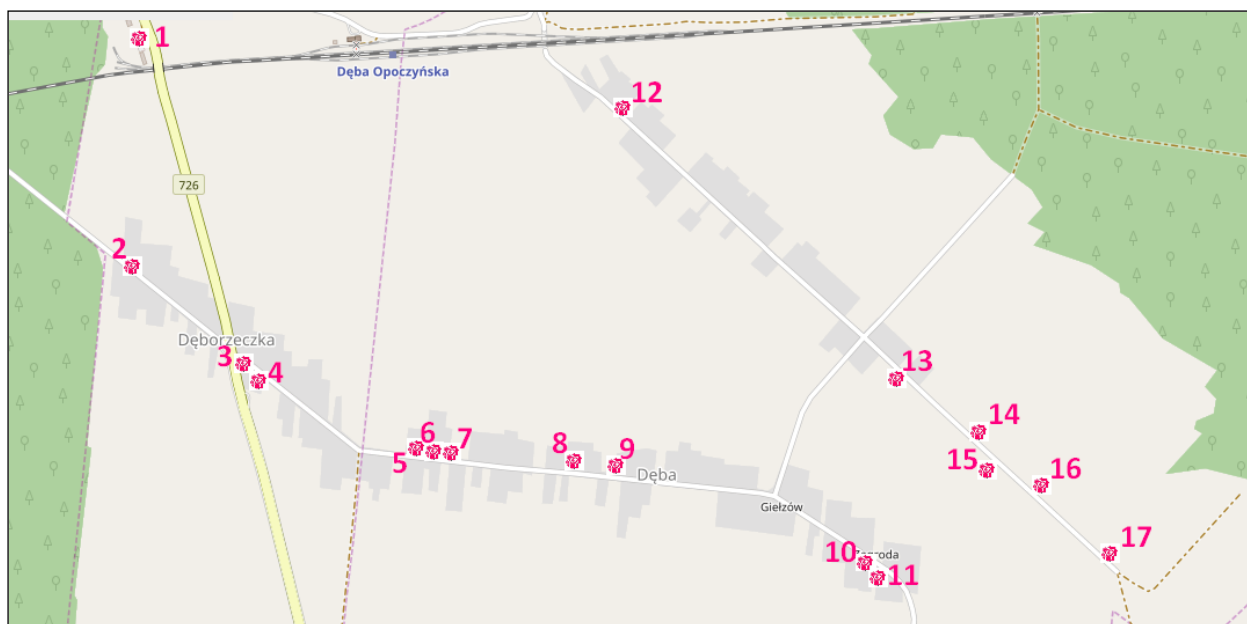
Ryc. 10. Rozmieszczenie wykrytych tradycyjnych kwiatnych ogrodów. Studzianna. Legenda – Tabela 10. © autorzy OpenStreetMap

Tabela. 11. Zestawienie zidentyfikowanych ogrodów przydomowych (tradycyjne, kwiatne, bogate gatunkowo). Dęba i Dęborzecza.

Lp (lokalizacja na mapie 11)	Umiejscowienie	Charakterystyka	Zagrożenie, uwagi
1	Dęborzecza nr 91 51.482109, 20.248848	Kwiatny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin). Głównie dalej tradycyjnych odmian typowych dla północnego Opoczyńskiego.	Zagrożenie i możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane grodzenie płotem betonowym.
2	Dęborzecza nr 83	Kwiatny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany.
3	Dęborzecza nr 47 51.474792, 20.252614	Kwiatny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin). Głównie dalej.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany.
4 (Fot. 56)	Dęborzecza nr 27 51.473963, 20.254202	Kwiatny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka typowych roślin). Głównie cynie. Właściwe połączenie dawnych kwiatów z nowym wyglądem zadbanej posesji. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane grodzenie płotem betonowym.

5	Dęba nr 15	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany.
6	Dęba nr 17 51.472640, 20.259824	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany.
7	Dęba nr 19 51.472653, 20.259931	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście typowych roślin). W mozaice z warzywami, starą czereśnią. Właściwe połączenie dawnych kwiatów z nowym wyglądem zadbanej posesji. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane grodzenie płotem betonowym. Jeden z ładniejszych ogrodów w Dębie. Wskazany do działań promocyjnych.
8	Dęba nr 37 51.472453, 20.264078	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany.
9 (Fot. 57)	Dęba nr 51 51.472205, 20.266781	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka typowych roślin). Dobre połączenie dawnych kwiatów z tradycyjnym wyglądem zadbanej posesji. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba. Głównie rudbekie, astry i liliowce dawnej odmiany.	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane grodzenie płotem betonowym. Jeden z ciekawszych ogrodów w Dębie.
10 (Fot. 58)	Dęba nr 83 51.470401, 20.275268	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka typowych roślin). Dobre połączenie dawnych kwiatów z nowym wyglądem zadbanej posesji. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba. Głównie dalie (kolorystyczne typowe dla Opoczyńskiego), pelargonie, aksamitki.	Możliwość i zagrożenie zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane grodzenie płotem betonowym. Jeden z ciekawszych ogrodów w Dębie.
11 (Fot. 59)	Dęba nr 82 51.470114, 20.275783	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka typowych roślin). Dobre połączenie dawnych kwiatów z nowym wyglądem zadbanej posesji. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba. Głównie dalie (kolorystyczne typowe dla Opoczyńskiego), słoneczniki, w mozaice z krzewami owocowymi.	Możliwość i zagrożenie zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane grodzenie płotem betonowym. Jeden z ciekawszych ogrodów w Dębie. Wskazany do działań promocyjnych.

12 (Fot. 60)	Dęba nr 180 51.480639, 20.266685	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka typowych roślin). Dobre połączenie dawnych kwiatów z tradycyjnym wyglądem zadbanej posesji. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba. Głównie dalie (kolorystyczne typowe dla Opoczyńskiego).	Możliwość i zagrożenie zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane gradzenie płotem betonowym. Jeden z ciekawszych ogrodów w Dębie i jeden z najładniejszych w całej gminie. Wskazany do działań promocyjnych.
13 (Fot. 61)	Dęba 51.473893, 20.277811	Odmiana ogrodu warzywno – kwietnego na polu, z dala od posesji. Astry.	Wskazane utrzymanie tego rzadkiego już sposobu uprawy roślin ozdobnych i warzyw.
14 (Fot. 62)	Dęba nr 134 51.474495, 20.277371	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście typowych roślin). Dobre połączenie dawnych kwiatów z nowym wyglądem zadbanej posesji. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba. Głównie kosmosy, lwie paszcze, aksamitki, nagietki.	Możliwość i zagrożenie zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane gradzenie płotem betonowym. Jeden z ładniejszych ogrodów w Dębie. Wskazany do działań promocyjnych.
15 (Fot. 63)	Dęba nr 111 51.471695, 20.281512	Ogród poza posesją, warzywa ze słonecznikami, obok budynku gospodarczego.	
16 (Fot. 64)	Dęba nr 118 51.473088, 20.279849	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilkanaście typowych roślin). Dobre połączenie dawnych kwiatów z tradycyjnym wyglądem zadbanej posesji. Właściwy rodzaj uprawy – widoczna odkryta i wypielona gleba. Głównie malwy, cynie, słoneczniki szorstkie.	Możliwość i zagrożenie zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany. Niewskazane gradzenie płotem betonowym. Jeden z ładniejszych ogrodów w Dębie. Wskazany do działań promocyjnych.
17 (Fot. 65)	Dęba nr 90 51.469974, 20.285482 (ostatnia posesja od wschodniej strony)	Kwietny ogród, dość duże urozmaicenie gatunków (kilka właściwych roślin).	Możliwość zamiany na nowoczesny ogród (trawa, iglaki, korowana gleba) – proces niepożądany.

Ryc. 11. Rozmieszczenie wykrytych tradycyjnych kwiatnych ogrodów. Dęborzeczek i Dęba. Legenda – Tabela 11. © autorzy OpenStreetMap

W wyniku prac inwentaryzacyjnych opisano łącznie 100 przydomowych ogrodów o dawnym, kwiatnym charakterze. Wskazuje to obszar gminy jako teren o znaczących wartościach agroturystycznych, z dużym potencjałem rozwoju pszczelarstwa i organizowania działań promocyjnych w oparciu o zadbane, piękne posesje. Najwięcej kwiatnych ogrodów stwierdzono w Poświętnym i Dębie. Z kolei najładniejsze zaś występowały w Brudzewicach (Zanart), Stefanowie, Porębach, Anielinie. Główne zagrożenia dla zachowania ogrodów przydomowych to zamienianie ich na nowoczesnie urządzone z iglakami, wystrzyżoną trawą, korowaną ziemią, z ogrodzeniami betonowymi. Należy zrobić wszystko aby utrwalić ten dawny element gospodarowania obejściami. Jest on niezwykle cenny i ważny dla lokalnej tożsamości, wyglądu gminy.

Proponowane działania ratowania i przywracania kwiatności gminy Poświętne:

- Wykonanie tradycyjnego ogrodu kwiatnego na terenie szkół gminnych we współpracy z kołami gospodyń wiejskich, jako pomocy dydaktycznej w prowadzeniu zajęć dla dzieci i dorosłych.
- Wydanie broszury instruktażowej podającej podstawowe założenia tworzenia tradycyjnego ogrodu kwiatnego
- Wydanie albumu/ folderu prezentującego najpiękniejsze ogrody w gminie Poświętne
- Ogłoszenie i przeprowadzenie ogólnodostępnego konkursu plastycznego na portrety roślin kwiatowych tożsamych dla tradycyjnych wiejskich ogrodów. Najpiękniejsze prace mogą być w przyszłości wykorzystywane jako suveniry dla gości odwiedzających gminę.
- Z okazji Dnia Kobiet zorganizowanie wystawy fotograficznej pokazujące portrety gospodyń na tle ich ogrodów kwiatnych

- Utworzenie zakładki na stronie internetowej gminy oferującej wymianę nasion, bulw cebulek, sadzonek roślin kwiatowych wśród mieszkańców gminy
- W sierpniu w święto Matki Boskiej Zielnej we współpracy z parafiami zorganizowanie plebiscytu/konkursu na najpiękniejszy bukiet z roślin zebranych w ogrodach i na polach gminy Poświętne
- Zorganizowanie konferencji poświęconej roli tradycyjnych ogrodów połączonej z akcją rozdawania sadzonek roślin kwiatowych wśród uczestników deklarujących chęć ich uprawy.
- Zainteresowanie środowisk naukowych występującymi dawnymi i ginącymi odmianami kwiatów, warzyw. Tego typu „banki genów” są obiektem zainteresowania np. Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego.

ZAŁĄCZNIKI FOTOGRAFICZNE (KWIETNE PRZYDOMOWE OGRODY)

Brudzewice

Fot. 1. Ogród nr 5. Brudzewice (Zanart). Ryc. 1.

Fot. 2. Przydrożny krzyż z mozaiką dawnych kwiatów. St. nr 4, Ryc. 1.

Fot. 3. Rozległy ogród przydomowy w mozaice z warzywami. Brudzewice (Jaźwiny). Ogród nr 3, Ryc. 1.

Fot. 4. Tradycyjny ogród, typowy dla Ziemi Opoczyńskiej. Ryc. 1, ogród nr 8. Brudzewice (Zanart).

Fot. 5. Bardzo dobrze utrzymany ogród w mozaice z warzywami, nie ogrodzony, poza zabudowaniami posesji. Ryc. 1, ogród nr 9. Brudzewice (Iły).

Fot. 6. Urozmaicony ogród kwiatowy. St. nr 10, Ryc. 1. Brudzewice (Zanart).

Fot. 7. Bardzo ładny, zwarty ogród kwiatowy z typowymi dawnymi roślinami kwiatowymi. Ryc. 1, ogród nr 7. Brudzewice (Zanart).

Fot. 8. Mozaika uprawy warzyw i roślin kwiatowych dawnych odmian i gatunków. Ryc. 1, St. nr 6. Brudzewice (Zanart)

Fot. 9. Ogródek przydomowy - Brudzewice. St. 12, Ryc. 2

Fot. 10. Przykład dawnego ogrodu poza zabudowaniami. Fragment pola z kwiatami i warzywami. St. 11, Ryc. 1.

Fot. 11. Ogród przydomowy, dawne rośliny ozdobne i warzywa. Brudzewice. St. nr 17, Ryc. 2.

Fot. 12. Ogród przydomowy z dominacją liliowców. Brudzewice, posesja nr 56. St. nr 14, Ryc. 2.

Anielin

Fot. 13. Wersja ogrodu kwietnego poza zabudowaniami posesji. Anielin. Ogród nr 1, Ryc. 3.

Fot. 14. Wersja ogrodu kwietnego poza zabudowaniami posesji. Anielin. Ogród nr 2, Ryc. 3.

Fot. 15. Ogród przydomowy - Nr 3, Ryc. 3.

Fot. 16. Wersja ogrodu kwietnego poza zabudowaniami posesji. Anielin. Ogród nr 4, Ryc. 3.

Fot. 17. Bardzo dobry przykład kwietnego ogrodu w wersji z warzywami. Możliwość działań promocyjnych. Ogród nr 5, Ryc. 3.

Fot. 18. Ogród przydomowy dobrze komponujący się z tłem dawnego domu drewnianego. Klasyka. Ogród nr 6, Ryc. 3.

Poręby

Fot. 19. Tradycyjny i harmonijny ogród przydomowy. Poręby, Stanowisko nr 1, Ryc. 4.

Fot. 20. Wielogatunkowy, dawny ogród tradycyjny. Poręby. St. nr 2, Ryc. 4.

Fot. 21. Jeden z najpiękniejszych tradycyjnych ogrodów kwiatnych w gminie Poświętne. Poręby St. 3, Ryc. 4. Konieczność zachowania, promowania.

Fot. 22. Niewielki ogród przydomowy. Poręby, St. nr 5, Ryc. 4.

Fot. 23. Poręby. Ogród nr 6, Ryc. 4.

Brudzewice - Kolonia

Fot. 24. Niewielki ale urokliwy ogródek przydomowy na tle dawnej drewnianej architektury. Ogród nr 1, Ryc. 5.

Fot. 25. Właściwa kompozycja kwiatów na tle nowego budynku. Ogród nr 2, Ryc. 5.

Fot. 26. Właściwa kompozycja kwiatów na tle nowego budynku. Ogród nr 3, Ryc. 5.

Fot. 27. Bardzo dobrze utrzymany tradycyjny ogród kwiatowo - warzywny. Właściwy dobór gatunków, rodzaj uprawy - odsłonięta i wypielona gleba. Ogród nr 4, Ryc. 5.

Fot. 28. Bardzo dobrze utrzymany tradycyjny ogród kwiatowo - warzywny. Właściwy dobór gatunków, rodzaj uprawy - odsłonięta i wypielona gleba. Ogród nr 5, Ryc. 5.

Fot. 29. Wariant ogrodu pośród pól. St. nr 7, Ryc. 5.

Ponikła, Stefanów

Fot. 30. Typowy ogród przydomowy. Ponikła nr 4. St. nr 2, Ryc. 6.

Fot. 31. Wyjątkowo ładny ogród. Stefanów 36. St. 3, Ryc. 6.

Fot. 32. Klasyczny tradycyjny kwietno-warzywny ogród przydomowy. Stefanów ("Dolina Młynów"). St. 5, Ryc. 6.

Fot. 33. Ciekawie zaaranżowany wjazd na posesję z samych, tradycyjnych kosmosów (onętek). Stefanów 16. Ryc. 6, St. 4.

Buczek

Fot. 34. Klasyczny kwietny ogród, wart zachowania i promowania. Buczek, posesja nr 101. Ryc. 7, st. 1.

Fot. 35. Bardzo ładny fragment ogrodu wkomponowanego w sad - głównie dawne odmiany dali. St. nr 2, Ryc. 7.

Fot. 36. Dobrze skomponowany układ tradycyjnego ogrodu z wyglądem nowego domu. St. nr 3, Ryc. 7.

Fot. 37. Odmiana "polna" dawnego ogrodu warzywno - kwiatowego. St. nr 7, Ryc. 7.

Gapinin - Gapinin Kolonia, Wólka Kuligowska

Fot. 38. Interesujący przykład ogrodu "polnego". St. nr 2, Ryc. 8. Wólka Kuligowska.

Fot. 39. Harmonijny, wiejski ogród. Wólka Kuligowska. St. nr 1, Ryc. 8.

Fot. 40. Gapinin - Kolonia. Posesja 1. Dawny ogród. St. nr 3, Ryc. 8.

Fot. 41. Tradycyjny ogród z dużym bogactwem dawnych roślin, wspólnie z warzywami. St. nr 4. Ryc. 8. Gapinin.

Fot. 42. Urozmaicony tradycyjny ogród. Gapinin nr 8. St. nr 5, Ryc. 8.

Fot. 43. Gapinin, posesja nr 2. Ogród nr 6, Ryc. 8.

Poświętne, Małoszyce

Fot. 44. Poświętne. Bardzo ładny, dobrze zachowany ogród o typowym zestawie roślin. Ul. Hubala. Ogród nr 1, Ryc. 9.

Fot. 45. Poświętne, ul. Jaśminowa. Bardzo dobrze zachowany dawny ogród. St. nr 4, Ryc. 9.

Fot. 46. Dawny, piękny ogród w połączeniu z nowym domem. Ul. Główna na rogu z Jaśminową. St. 5, Ryc. 9.

Fot. 47. Mały ogródek przydomowy. Ul. Cicha, Poświętne. Ogród nr 7, Ryc. 9.

Fot. 48. Mozaika roślin ozdobnych z warzywami. Ogród nr 6, Ryc. 9. Ul. Cicha, Poświętne.

Fot. 49. Ulica Główna, Poświętne. Ogród nr 9. Harmonizujący z drewnianym domem, tradycyjne ogrodzenie. Kwiat przed posesją. Ryc. 9.

Fot. 50. Ogród przydomowy. St. 10, Ryc. 9. Ulica Główna, Poświętne.

Fot. 51. Rzadki przykład wyjścia z roślinami przed posesję, upiększający przydroże DK 48. Ogród nr 11, Ryc. 9

Fot. 52. Skwer z typowymi, dawnymi roślinami ozdobnymi. Centrum Poświętne. Stanowisko nr 8, Ryc. 9.

Fot. 53. Małoszyce, dawny sposób uprawy roślin ozdobnych wspólnie z warzywami na polu. Ogród nr 14, Ryc. 9.

Stuzianna

Fot. 54. Bardzo ładny, tradycyjny ogród - Studzianna 40. Ogród nr 1, Ryc. 10.

Fot. 55. Bardzo ładny, tradycyjny ogród - Studzianna 40. Ogród nr 1, Ryc. 10.

Dęba i Dęborzeczka

Fot. 56. Dęborzeczka. Ogród nr 4, Ryc. 11.

Fot. 57. Dęba, ogród nr 9, Ryc. 11.

Fot. 58. Dęba, ogród nr 10, Ryc. 11.

Fot. 59. Dęba, ogród nr 11, Ryc. 11.

Fot. 60. Dęba, ogród nr 12, Ryc. 11. Klasyczne opoczyńska dalie.

Fot. 61. Ogród nr 13. Ryc. 11. Fotografia z roku 2011. Dęba.

Fot. 62. Ogród nr 14, Ryc. 11. Dęba. Duże urozmaicenie gatunków.

Fot. 63. Ogród nr 15, Ryc. 11. Dęba.

Fot. 64. Ogród nr 16, Ryc. 11. Dęba. Duże urozmaicenie gatunków.

Fot. 65. Ogród nr 17, Ryc. 11. Dęba.